

балансують між видимим та невидимим. Нефігуративні композиції пропонують буквальні сліди суспільних процесів та явищ, таких як історична пам'ять, екологічна криза чи політична маніпуляція. Таким чином, абстракція не лише доповнює документальність, а й розширює її межі, роблячи її більш універсальною та багатозначною.

Ю. Анохіна

ПРИНЦИПИ РОБОТИ З КОМПОЗИЦІЄЮ У ФОТОГРАФІЯХ РІЧАРДА АВЕДОНА Й ДІАНИ АРБУС

Yu. Anokhina

WORKING PRINCIPLES WITH COMPOSITION IN THE PHOTOGRAPHS OF RICHARD AVEDON AND DIANE ARBUS

Композиція в усіх візуальних практиках (від реклами до живопису) є фундаментальним інструментом. Її основна мета — оформити візуальне висловлення автора та задати напрямок погляду читача, як синтаксис речення структурує наше сприйняття тексту.

Побудова композиції включає в себе вивчення правил третин. Це поділ площини на дві вертикальні та горизонтальні лінії. Мета полягає в тому, щоб об'єкт розмістити або по вертикальній чи горизонтальній лінії, тоді можна отримати гарну композиційну фотографію. Для привернення уваги спостерігача до погляду, рекомендується, щоб рівень, на якому знаходяться очі моделі співпадав з верхньою горизонтальною лінією. Важливо звернути увагу на глибину кадру: задля відчуття простору і збалансування ми умовно ділимо кадр на три плани: передній, середній і задній. Іншим фундаментальним принципом, за допомогою якого відбувається структурування композиції у світлописі — це світлотоновий контраст та організація кольором — вони допомагають зацентувати предмет, об'єкт або людині. Окрему увагу можна приділити ритму й римах, симетрії й асиметрії, повторювальні об'єкти додають динаміки, ритмічності й цікавості кадру. Попри поширеність цих правил, досить часто виникає запитання стосовно їхньої непохитності та універсальності.

Для більш чіткого розуміння пропонуємо розглянути двох митців, які почали свою кар'єру в середині ХХ ст. Річард Аведон, відомий американський фешн-фотограф, народився у Нью-Йорку в 1923 р. Засвого творчого життя митець працював з численними брендами та зірками кіно- та музичної індустрії, публікувався в журналах, таких як "Harper's Bazaar". Якщо подивитися на його портфоліо, то можна зауважити, що більшість фотографій знято в студії з жорстким студійним світлом, яке підкреслює обличчя моделі. Він знімає виключно на однорідному білому фоні для акцентування на героях. Кожна людина на кадрах виглядає живою та невимушеною: Авдеон режисує рух моделей для досягнення певної динаміки кадру, використовує вентилятор для ефекту волосся, яке розвівається в повітрі. Його знімки виконані з дотриманням перелічених правил композиції класичного портрету, що додає їм підкреслено зграмонійованої «красивої картинки».

Як приклад роботи Аведона з композицією, розглянемо його фотографію «Верушка». Вона зроблена у 1967 р. на камеру середнього формату "Rolleiflex" або "Hasselblad" у Нью-Йорській студії. На білому тлі зображена жінка в розкутій позі, що майже левітує. За рахунок такої динамічної пози, де автор витончено підкреслює довгі гарні ноги та руки, відчувається динаміка кадру. Фотографія виглядає досить

контрастно, через те що майстер працює з жорстким світлом, тому можна побачити виразні тіні на вилицях, руках, ногах моделі. Завдяки світлу підкреслено силует моделі та текстуру одягу, ми можемо розгледіти невелике драпірування на сукні. Автор ніяк не втручається в кадр, увага акцентована на жінці. Саме ця фотографія показує новаторській підхід до фешн-фотографії. Він динамічно фіксує модель у закритій композиції та кадрує фотографію так, що майже немає вільного місця в кадрі. Незважаючи на це, кадр відчувається дуже легким.

Аведон був одним з тих, хто зробив подібний підхід стандартом для індустрії моди. Її асоціація з комерційністю та масовою культурою підштовхувала багатьох авторів до рішення порушувати правила композиції. Однією з таких авторок була Діана Арбус. Вона народилась у Нью-Йорку в 1923 р. Спочатку працювала комерційним фотографом і це обмежувало її у своїх діях, тож мисткиня поступово перейшла до творчих зйомок. Фотографку завжди захоплювали люди, яке суспільство складно сприймало. Працювати з аутистами та психічнохворими людьми дуже складно, тож перед фотосесією вона детально знайомилась з моделями та відчувала весь біль та занурювалась повністю в історію героїв. Завдяки такій техніці Арбус вдавалось глядачу через фотографію вміло передати відчуття тривоги та некомфортності. У своїх фотографіях авторка категорично відмовляється від традиційних правил побудови композиції для того, щоб кадр виглядав більш реалістичним, живим та унікальним. У неї не було мети зробити красиву, гарну картинку. Вона фіксує людей такими, які вони є, й іноді їхні недоліки перетворює в переваги. Майстриня намагається задокументувати дійсність.

Арбус знімала на камеру середнього формату "Rolleiflex", іноді використовувала спалах при денному освітленні, і саме це додає її знімкам сюрреалістичний настрій. Передивившись портрети, зроблені Арбус, можна поміти, що один з них створений так, що персонажі дивляться прямо в об'єктив, завдяки чому глядач може відчутти погляд персонажа на собі, ніби він заглядає в душу. Моделі найчастіше розміщені в центрі кадру підкреслено фронтально, що категорично порушає правило третин. Подекуди Арбус зумисно неохайно «кадрує» зображення, обрізаючи частину елементів, створюючи відчуття тісноти композиції та випадковості зйомки. Таким чином фотографка підкреслює відчуття дискомфорту, а погляд у камеру підсилює це відчуття.

Особливо ці деталі помітні в роботі Арбус «Квіткарка на весіллі», що зроблена у Коннектикуті в 1964 р. Радше за все цей портрет створено на камеру середнього формату "Rolleiflex 2.8". На фотографії зображена маленька дівчинка з кучерявим волоссям, яка одягнена в довгу сукню, зверху на ній шуба. Дівчинка в руках тримає щось схоже на кошик. Очі дивляться в об'єктив, що характерно для стилю Арбус. Дитина розташована на передньому плані, на задньому плані навколо неї — туман та дерева. Фотографію можна вважати статичною, вона не викликає в глядача відчуття руху. У кадруванні є відчуття спонтанності, непередбаченості, оскільки фігура дівчинки розміщена й не посередині, й не зміщена достатньо, аби вписатися в правило третин. Ноги дівчинки обрізані рамкою кадру, гілля, що видніється спереду та ліворуч знімку, підсилює ефект випадковості, що ніби уподібнює світліну до любительської, «непрофесійної фотографії». Подекуди фотографію художники цілеспрямовано використовують аматорську естетику для розширення меж фотографічної практики, для нагадування про її утилітарні витоки. У випадку Арбус саме подібні прийоми дозволяють ефективніше передати сюрреалістичність довколишнього життя.

Отже, Річард Аведон й Діана Арбус, народившись в один рік в одному місті, розвивались у різних напрямках. Кожен з їхніх кадрів має свою гармонію й історію створення. Правила побудови композиції не дає гарантій, що якщо робити все за правилом, то в тебе вийде ідеальний кадр. Доцільність чи недоцільність дотримання встановлених норм залежить від завдань, що ставить перед собою кожен автор, оскільки порушення організації композиції стає методом художнього висловлення та є частиною авторського повідомлення.

Д. Фаррахова

**МЕТАФОРИЧНІСТЬ МОВИ ФОТОГРАФІЇ
В РОЗКРИТТІ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ
(НА ПРИКЛАДІ ФОТОКНИГИ ВАЛЕРІЯ ВЕДУТИ «СІРИЙ КОНТУР»)**

D. Farrakhova

**METAPHORICALITY OF THE LANGUAGE OF PHOTOGRAPHY IN DISCLOSING
HISTORICAL REALITIES OF MODERN UKRAINE (ON THE EXAMPLE
OF THE PHOTOBOOK BY VALERII VEDUTA “GREY CONTOUR”)**

До повномасштабного вторгнення у 2022 р. в Україні спостерігалася тенденція на пошук видавництва фотокниг. Проживаючи у вік цифровізації, українські фотографи все ж прагнули надати своїм роботам фізичного виміру. Так, у 2021 р. побачила світ фотокнига «Сірий контур», Валерія Ведута, що вирізняється не тільки інакшою технікою створення, а і сенсами, що вкладені у самі фотографії.

Валерій Ведута — український фотограф, що народився на Херсонщині. Хоч сам Валерій давно живе та працює у Києві, він, як митець, зумів передати настрій та атмосферу, що панують на цьому морському узбережжі.

«Сірий контур» — це фотокнига, яка включає в себе світлини, зняті на Арабатській стрілці, що недалеко від його батьківського дому, в період між 2017 і 2019 рр.

Арабатська стрілка історично була у складі Кримської РСР, але потім ця територія була включена до Херсонської області. Межа, що проходила тут, була умовною, тому що розділяла фактично дві частини однієї країни. Однак в один день у 2014 р. цей кордон став сірим контуром — позначкою, що на картах означає спірну територію.

На цих пейзажах можна побачити дерева, стовпи, драглисті узбережжя, все це в сірих неясних тонах, що викликають відчуття тривоги, спантеличення і невпевненості, які виникають в одну мить, такі знайомі для тих, хто живе на кордоні.

Майже на всіх світлинах присутнє або море, або морське узбережжя, що «видає себе» своєю бідною рослинністю та піщаним ґрунтом.

Пейзажі зняті на плівку для рентгенографії, тому вони мають специфічний сірий колір та зернистість, що характерні для цього матеріалу.

За композицією світлини є і динамічні, і статичні. Динамічність досягається за допомогою руху хвиль, подиху вітру, статичність — за допомогою присутності нерухомих об'єктів у кадрі, стовпів, маяків, різних штучних конструкцій. Передні плани всі доволі чіткі, щоб розгледіти, що саме є в кадрі, однак дальні плани частково втрачають ясність через зернистість, що додає відчуття віддаленості від реальності та давнини. Фотографії мають акценти на текстурах, можна відчутти нерівний іржавий метал, відразливу текстуру водоростей, колючі хащі узбережжя.